

Motion till riksdagen 2006/07:Ju272

av **Liselott Hagberg m.fl. (fp)**

Otillbörlig påverkan av människors fria vilja

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda en ändring av brottsbalken så att otillbörlig påverkan av människors fria vilja kan straffbeläggas.

Motivering

I alla tider har människor som anslutit sig till en tro, en ideologi eller en rörelse funnit att det har varit värt den tid, den kraft och den förmögenhet som man satsat på det man trott på och sett som gott. Samtidigt har det hänt att det i dessa rörelser funnits en ledare som gått för långt i utnyttjandet av medlemmarnas engagemang, hängivenhet och offervilja. Människor har utsatts för otillbörlig påverkan. Syftet är att den bearbetade individen okritiskt ska underkasta sig en lära, ett normsystem och en ledning som i sin tur kan leda till att man begår handlingar som man tidigare aldrig kunnat tänka sig att medverka till. Det som hänt i det s.k. Knutbyfallet är ett målande exempel på detta. Det handlar om manipulering av den enskildes fria vilja, något som i ett liberalt samhälle är helt oacceptabelt.

I utredningen I God Tro, Samhället och nyandligheten (SOU 1998:113) förs en ingående diskussion om religionsfriheten och dess gränser utifrån ett juridiskt perspektiv. Diskussionen utmynnar i slutsatsen att lagskyddet för den enskilde är relativt väl utvecklat när det gäller sådant som bedrägeri, skola, testamente, sociallagstiftning och familjerätt. Men lagstiftningen ger ett otillräckligt skydd när det gäller det som utredningen kallar "otillbörlig påverkan". Manipulation av den enskildes fria vilja är ett annat sätt att uttrycka det. Begreppet "otillbörlig påverkan" borde enligt utredningen införas i lagstiftningen. Det skulle gagna såväl seriösa religionsutövare som den personliga integriteten. Som exempel på situationer där lagen skulle vara användbar är

Fel! Okänt namn på

när en person mot sin vilja påverkas att ta avstånd från sin tro eller när en person genom manipulation i en rörelse tvingas göra sådant som skadar vederbörande själv eller andra människor.

I utredningen i God Tro föreslogs en utredning om en ny straffbestämmelse i BrB, med innebörden att otillbörlig påverkan skulle straffbeläggas. Någon sådan utredning har inte genomförts. I betänkande 2005/06:JuU22 Straffrättsliga frågor avslogs våren 2006 två motioner om en ändring av brottsbalken i syfte att införa en straffbestämmelse om otillbörlig påverkan (2005/06:Ju242 och 2005/06:So433 yrkande 4). I avslaget hänvisades till att flera remissinstanser som svarat på utredningen i God Tro avvisat ett sådant förslag. De hade anfört att införandet av en sådan bestämmelse skulle innebära svåra avvägningar mellan grundlagsfästa friheter och den föreslagna bestämmelsens skyddsändamål. Hänsyn till yttrandefriheten och andra intressen ansågs medföra att ett straffstadgande om tillbörlig påverkan skulle behöva avgränsas så snävt att det sällan eller aldrig kan tillämpas. Vidare anfördes att utredningen inte gav något underlag för att skyddet för den personliga integriteten kräver en ny bestämmelse i brottsbalken. Regeringen delade remissinstansernas bedömning och förklarade att den inte avsåg vidta några åtgärder med anledning av förslaget (prop. 2000/01:1 utg.omr. 8 s. 31 f.).

Med detta lämnar man människor som farit illa av negativa effekter av ett manipulativt ledarskap – vare sig det utövats i en rörelse, i en fritidsverksamhet eller på arbetsplatsen – åt sitt öde. Det finns internationella erfarenheter av grov brottslighet som skett i namn av en nyandlig, manipulativ rörelse, t.ex. giftspridning i Tokyos tunnelbana. Massjälv mord, som förekommit i flera länder, har i några fall inte skett genom att enskilda människor fattat beslut om att ta sina egna liv utan genom att någon annan bestämt att alla ska ställa upp på att ta sig av daga.

Enligt 2 kap. regeringsformen skyddas rätten att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. I kommentarerna till grundlagen framhålls att varje åskådning inte utan vidare kan göra anspråk på att av samhället betraktas som religion. Självklart är det så att det är tillåtet att tro på vad som helst. Det är även tillåtet att utöva tro genom olika typer av ritualer. Men religionsfriheten måste förstås ha sina gränser. Även om den är en självklarhet i ett liberalt samhälle får den inte användas för att i religionens namn kränka andras demokratiska fri- och rättigheter. Man ska inte kunna bryta mot lagen med hänvisning till vad en religion eller en manipulativ ledare påbjuder. Det är därför det är viktigt att ”otillbörlig påverkan” införs i lagstiftningen. Eftersom det rör sig om komplicerad lagstiftning bör den beredas av en särskild utredning så att de farhågor som framfördes i betänkande 2005/06:JuU22 kan avvärjas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 oktober 2006

Liselott Hagberg (fp)

Lars Tysklind (fp)

Barbro Westerholm (fp)